Janusz Mieczkowski
Uniwersytet Szczeciński
DOI: 10.5604/01.3001.0012.7601
ORCID: 0000-0002-1207-3018

Pełnomocnik wojewody do spraw mniejszości narodowych i etnicznych jako aktor polityczny

Plenipotentiary of the voivode for national and ethnic minorities as a political actor

Słowa kluczowe: polityka etniczna, pełnomocnik wojewody, mniejszości narodowe i etniczne
Keywords: ethnic policy, plenipotentiary of the voivode, national and ethnic minorities

Abstrakt

W literaturze przedmiotu wskazuje się na wagę polityki państwa wobec mniejszości na poziomie regionalnym (wojewódzkim) ze względu na bezpośredniość podejmowanych działań administracji wobec tych społeczności. Postępowanie na tym szczeblu jest zarazem weryfikatorem intencji i możliwości władz w spełnianiu przyjętych założeń politycznych. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie dotyczące na ile działania pełnomocników wojewodów mogą stanowić barometr polityki etnicznej, odzwierciedlający podstawowe kierunki i tendencje w jej realizacji.

Abstract

The literature on the subject indicates the importance of the state's policy towards minorities at the regional (voivodship) level due to the directness of the administration's actions undertaken towards these communities. This level of politics is also a verifier of the intentions and capabilities of the authorities in fulfilling the adopted assumptions. The article is an attempt to answer the question about how the actions of provincial governors can be a barometer of ethnic policy, reflecting the basic directions and trends in its implementation.

Ostatnie trzy dekady stały się czasem istotnych zmian w obszarze stosunków etnicznych w Polsce, zwłaszcza dotyczących przeobrażeń związanych z rozwojem instytucjonalizacji mniejszości narodowych i etnicznych, jak i zmian w obszarze wizji i sposobów realizacji polityki etnicznej. Zaistniałe transformacje wpłynęły na poszczególnych aktorów politycznych[1] występujących w procesach etnicznych. Zmiany znalazły swoje odbicie w możliwościach odnoszących się do realizacji określonych potrzeb, interesów, wartości i idei na scenie polityki etnicznej[2].

W dyskusjach nad polityką etniczną wskazuje się jako najbardziej właściwe traktowanie jej jako wybranej polityki publicznej[3]. Sposób ten pozwala na ujęcie polityki zorientowanej praktycznie, nastawionej nie na walkę o władzę polityczną, ale na osiąganie takich celów jak m.in. zaprowadzanie ładu i porządku, rozwiązywanie problemów społecznych, etnicznych czy wspomaganie rozwoju społecznego[4].

Wśród wielu definicji polityki etnicznej w niniejszym artykule formułowana będzie ona jako „przyjęty i realizowany przez ośrodek decyzyjny (władzę publiczną reprezentowaną przez określone prawem podmioty) zespół działań determinowanych czynnikami wewnętrznymi i międzynarodowymi, zmierzających do efektywnego rozwiązywania problemów mniejszości narodowych i etnicznych oraz zagadnień z tym związanych”[5]. Zespół przyjętych i realizowanych działań może mieć wymiar centralny (ogólnokrajowy), ale i regionalny (lokalny). Tryb działania ośrodka decyzyjnego jest w sposób bezpośredni wyznaczony przez polityczną strukturę władzy i instytucje polityczne[6]. Praktyki administracyjne będąc integralną częścią każdego systemu politycznego wymagają odpowiedniego aparatu wykonawczego, odzwierciedlającego dany poziom. W literaturze przedmiotu wskazuje się na wagę polityki państwa wobec mniejszości na poziomie regionalnym (wojewódzkim) ze względu na bezpośredniość podejmowanych działań

[1] Przyjmuje się, że aktorem politycznym jest „jednostka lub grupa osób uczestniczących w roli podmiotu w sytuacji politycznej, którą kreują, kształtują na scenie politycznej” - A. Chodubski, Aktor polityczny, w: Teoria polityki. Encyklopedia politologii t. 1 red. W. Sokół, M. Żmigrodzki, Kraków 1999, s. 24.
[2] Zob. m.in. MK (M. Karwat), Podmioty polityki, w: Leksykon pojęć politycznych, red. M. Karwat, J. Ziółkowski, Warszawa 2013, s. 232-235.
[3] H. Chałupczak, Problemy metodologiczne badania polityki etnicznej państw Europy Środkowo – Wschodniej, w: Europa Środkowo – Wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar społeczny, (red.) H. Chałupczak, M. Pietraś, E. Pogorzała, Zamość 2013, s. 405; zob. także: H. Chałupczak, Paradygmat badawczy polityki etnicznej jako polityki publicznej państwa, w: Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce i Europie. Aspekty polityczne i społeczne, (red.) A. Sakson, Toruń 2014, s. .
[4] Cytowany autor zauważając znaczną równoznaczność terminów pojęć polityki publicznej, szczegółowej i sektorowej, podkreśla jednak adekwatność stosowania pojęcia polityka publiczna dla charakterystyki polityki etnicznej ze względu „ze względu na jej specyfikę, etap formalizacji, walory wizerunkowe” – H. Chałupczak, Problemy …, s. 405.
[5] H. Chałupczak, Problemy …, s. 410.
[6] T. Żyro, Wstęp do politologii, Warszawa 2007, S. 166-167.

administracji wobec tych społeczności[7]. Polityka tego szczebla jest zarazem weryfikatorem intencji i możliwości władz w spełnianiu przyjętych założeń. W wymiarze regionalnym uwarunkowana jest czterema podstawowymi wskaźnikami, odnoszącymi się zarówno do relacji między poszczególnymi grupami narodowościowymi na danym terenie (często naznaczonymi doświadczeniami historycznymi), jak i stosunkiem organów władzy samorządowej, czy rządowej (wojewody i administracji szczebla ministerialnego) do mniejszości narodowych i etnicznych.

Polityka etniczna po 1989 roku nie była jednorodna. Analizując odniesienia regionalne możemy wyróżnić kilka etapów jej funkcjonowania. Okres pierwszych kilkunastu lat zmian systemowo-politycznych charakteryzował się brakiem jednego modelu polityki w wymiarze regionalnym i poszukiwaniem odpowiednich instrumentów dla jej realizacji. Początkowo w niektórych województwach funkcjonowali nieliczni pełnomocnicy do spraw mniejszości, w innych nie istniały takie osoby. Pierwsze stanowisko pełnomocnika utworzono w 1991 roku w województwie opolskim. Określano je jako „modelowy przykład działania pełnomocnika", którego aktywność „pozwoliła na uspokojenie emocji związanych z budzącą początkowo wiele kontrowersji aktywnością mniejszości niemieckiej"[8]. W 1998 roku podawano, iż stanowiska pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych znajdowały się w czterech województwach (przemyskim, olsztyńskim, nowosądeckim i białostockim). Podstawowymi problemami w ich działalności był nieuregulowany status prawny oraz kompetencyjny. W 2000 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji wskazało na konieczność wyznaczenia przez wszystkich wojewodów osób odpowiedzialnych za prowadzenie spraw dotyczących mniejszości narodowych na terenie poszczególnych województw. W zakresie ich obowiązków uznano, iż leży m.in. monitorowanie sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych, prowadzenie mediacji w sytuacji konfliktowej, przygotowywanie informacji dla władz zwierzchnich, bieżąca współpraca z mniejszościami, współdziałanie z samorządem terytorialnym, inicjowanie programów na rzecz mniejszości i współpraca z mediami lokalnymi[9]. Co ciekawe, nie narzucono jednolitego modelu

[7] S. Łodziński, Przekroczyć własny cień. Prawne, instytucjonalne oraz społeczne aspekty polityki państwa polskiego wobec mniejszości narodowych w latach 1989-1997, w: Mniejszości narodowe w Polsce. Praktyka po 1989 roku, (red.) B. Berdychowska, Warszawa 1998, s. 53; S. Łodziński, Równość i różnica. Mniejszości narodowe w porządku demokratycznym w Polsce po 1989 roku, Warszawa 2005, s. 216.
[8] D. Głowacka-Mazur, D. Rzemieniewski, Działania na rzecz mniejszości podejmowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Zespół do spraw Mniejszości Narodowych, w: Polityka państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych, (red.) L. M. Nijakowski, Warszawa 2005, s. 237.
[9] D. Głowacka-Mazur, D. Rzemieniewski, Działania …, s. 238;

organizacyjnego, pozwalając w części województw na funkcjonowanie pełnomocników[10], w pozostałych zaś na jedynie osób wskazanych jako odpowiedzialne za tą tematykę.

Wpływ na jakość podejmowanych działań dotyczących polityki etnicznej miało to, że proces kształtowania się kompetentnej kadry administracji rządowej i samorządowej zajmującej się problematyką etniczną był „in statu nascendi"[11]. Jak pisał Artur Paszko, podsumowując swoje doświadczenia jako pełnomocnika wojewody małopolskiego[12]: „zasadność powołania w urzędach administracji publicznej na terenach mieszanych etnicznie pełnomocników ds. mniejszości narodowych potwierdza wieloletnie doświadczenie. Niestety, dotychczas ze względu na efemeryczność tej funkcji i raczej krótkotrwały okres jej sprawowania przez poszczególne osoby nie udało się jeszcze wypracować standardów pracy pełnomocników"[13]. W pojawiających się opiniach wyraźnie wskazywano na brak doświadczeń na szczeblach wojewódzkich związanych z „wyspecjalizowanymi komórkami zajmującymi się mniejszościami narodowymi". Podkreślano, iż „wojewodowie nie posiadali istotnych kompetencji w sprawach związanych z problemami mniejszości narodowych, określonych przepisami prawa materialnego"[14]. Znacznym ograniczeniem stały się kwestie finansowe. Jak zauważano w 2002 roku: „Wojewodowie – powołując pełnomocników ds. mniejszości narodowych – nie są w stanie przeznaczyć z budżetu województwa żadnych środków na wsparcie mniejszości narodowych. Jednocześnie – jako organy sprawujące nadzór nad jednostkami samorządu terytorialnego – mogą jedynie sugerować, by nie rzec: prosić, organy samorządowe o finansowe wsparcie działań mniejszości"[15]. Sytuacja taka nie sprzyjała budowaniu silnej pozycji wojewody we wspieraniu mniejszości.

Zmiany zaistniały w 2005 roku i związane były z przyjęciem ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym. Ustawa porządkowała zakres kompetencyjny w obszarze polityki etnicznej, uznawano, iż polityka etniczna na

[10] Przykładowo w 2005 roku było 7 pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych.
[11] G. Janusz, Regulacje prawne dotyczące ochrony mniejszości narodowych w Polsce, w: Status prawny mniejszości narodowych w Polsce w świetle Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych, Materiały z konferencji, Warszawa 23-24.10.2000, Warszawa 2001, s. 134.
[12] Artur Paszko był pełnomocnikiem wojewody małopolskiego do spraw mniejszości narodowych od sierpnia 2000 roku do końca grudnia 2003 roku.
[13] A. Paszko, Zadania i działalność pełnomocnika wojewody małopolskiego ds. mniejszości narodowych, w: Polityka państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych, (red.) L. M. Nijakowski, Warszawa 2005, s. 314.
[14] M. Sora, Ochrona mniejszości narodowych z perspektywy administracji rządowej, w: Status prawny mniejszości narodowych w Polsce w świetle Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych, Materiały z konferencji, Warszawa 23-24.10.2000, Warszawa 2001, s. 136.
[15] J. Muster, Co państwo ma do mniejszości narodowych? , „Dos Jidisze Wort. Słowo Żydowskie" z 5-19.04.2002, s. 5.

poziomie wojewódzkim realizowana jest w wymiarze administracji rządowej i administracji samorządowej.

Miejsce pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych zostało w niej określone w art. 22 ustęp 3, w którym stwierdzono, że „.Wojewoda może ustanowić pełnomocnika do spraw mniejszości narodowych i etnicznych”[16]. Pełnomocnicy realizowali zatem ustawowe zadania w imieniu wojewody. Do tych zadań należało:

„1) koordynowanie na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości;

2) podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości;

3) podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości;

4) podejmowanie działań na rzecz respektowania praw osób posługujących się językiem regionalnym”[17].

Ustawa zakładała także współdziałanie wojewody z organami samorządu terytorialnego i organizacjami społecznymi, w szczególności zaś z organizacjami mniejszości, oraz opiniowanie przez ten urząd programów na rzecz mniejszości, a także zachowania i rozwoju języka regionalnego na terenie województwa.

W praktyce zauważano, że zakres prac pełnomocnika zależał zarówno „od decyzji poszczególnych wojewodów”[18], jak i „od specyfiki problematyki mniejszościowej poszczególnych województw”[19]. Wpływało to na „wielość i zróżnicowanie ról pełnionych przez pełnomocników – od reprezentacyjnych (na spotkaniach z mniejszościami) poprzez interwencyjne (akty dyskryminacji i sytuacje konfliktowe) i nadzorcze (urzędnicze przy Programie romskim) do edukacyjno-szkoleniowych”[20]. Niejednorodność zespołu pełnomocników wojewodów sprzyjała ministerialnym ideom jego ujednolicenia. Proces ten widoczny stał się zwłaszcza w latach 2005-2015.

---

[16] Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Dz.U. 2005 nr 17 poz. 141 (z późniejszymi zmianami).

[17] Tamże.

[18] T. Browarek, Podmioty współczesnej polityki etnicznej państwa polskiego, w: Polityka etniczna. Teorie, koncepcje, wyzwania, (red.) H. Chałupczak, R. Zenderowski, E. Pogorzała, T. Browarek, Lublin 2015, s. 350

[19] T. Browarek, E. Pogorzała, Polityka etniczna Polski, w: Polityka etniczna współczesnych państw Europy Środkowo-Wschodniej, (red.) H. Chałupczak, R. Zenderowski, W. Bałuk, Lublin 2015, s. 416. Przykładowo w województwie lubuskim pełnomocnik wojewody sygnalizował wpływ niskiego kapitału społecznego, przekładającego się na niektóre organizacje pozarządowe mniejszości narodowych – P. A. Leszczyński, Pełnomocnik Wojewody Lubelskiego do spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych w latach 2004-2005. Podstawowe kierunki działalności, w: Mniejszości w wyborach. Wybory mniejszości. Z badań nad partycypacją polityczną mniejszości narodowych i etnicznych, (red.) J. Mieczkowski, Szczecin 2017, s. 92-93.

[20] S. Łodziński, Ekspertyza dotycząca oceny sprawozdań pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych za 2014 rok, Warszawa 2015, s. 9, http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/komisja-wspolna/posiedzenia/2015/8558,Posiedzenia-2015.html

Pierwszym etapem standaryzacji była sama ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym stanowiąc prawne umocowanie pozycji pełnomocnika w strukturze władzy wojewódzkiej (ustęp 2 art. 22 ustawy).

Kolejnym etapem stało się w 2012 roku stworzenie „Kodeksu dobrych praktyk pełnomocnika wojewody do spraw mniejszości narodowych i etnicznych", czyli katalogu pożądanych standardów zachowań pełnomocników, opracowanego przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji i rozpowszechnionego w podległych mu strukturach. Dokument zawierał dwie części. Pierwsza z nich wskazywała na zadania stojące przed pełnomocnikami, takie jak: monitorowanie stosunków etnicznych w województwie, prowadzenie mediacji w sytuacjach konfliktowych, bieżąca współpraca z mniejszościami narodowymi i etnicznymi oraz urzędem obsługującym ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, prowadzenie działań służących respektowaniu praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz przeciwdziałaniu ich naruszania, pomoc w rozwiązywaniu problemów mniejszości narodowych i etnicznych oraz zapobieganie ewentualnym konfliktom, współdziałanie z organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami, realizującymi zadania na rzecz mniejszości, wdrażanie programów dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych, obsługa Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce, kreowanie pozytywnego wizerunku mniejszości narodowych i etnicznych w mediach, przygotowywanie informacji na temat sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych dla administracji rządowej. Druga część „Kodeksu" odnosiła się do sposobu realizacji zadań. Podkreślano w niej, że pełnomocnicy kierują się w swoich działaniach obowiązującymi w Polsce przepisami prawa, zaś podstawą dla ich prac jest ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Zwracano uwagę na sprawiedliwość i obiektywność jako kardynalne cechy pracy pełnomocników, w której „prywatne poglądy, osądy i sympatie nie mogą wpływać na stosunek do poszczególnych środowisk mniejszości oraz reprezentujących je organizacji społecznych". Postulowano aktywność pełnomocników, zakładając, iż bywają oni na imprezach organizowanych przez mniejszości, spotykają się z członkami ich organizacji, znają problemy środowisk mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, a także pomagają w ich rozwiązywaniu. Podkreślano, że podstawą pracy pełnomocnika wojewody do spraw mniejszości narodowych i etnicznych powinien być stały kontakt z organizacjami mniejszości, działającymi na terenie województwa i wiedza zarówno o samych organizacjach mniejszości narodowych i

etnicznych oraz języka regionalnego, jak i sytuacji społeczności mniejszościowych w województwie. Zachęcano pełnomocników do poszerzania swej wiedzy o stosunkach etnicznych na terenach ich pracy w oparci o zróżnicowane źródła informacji (dane urzędowe, materiały z mediów, kontakty z organizacjami mniejszości i jednostkami samorządu terytorialnego, lektury książek i prasy mniejszościowej oraz stron internetowych organizacji)[21].

Następnym etapem standaryzacji działań pełnomocników wojewody do spraw mniejszości narodowych i etnicznych było wprowadzenie cykliczności i dostępności sprawozdań, dających możliwość porównań i oceny. Od 2013 roku coroczne sprawozdania z pracy pełnomocników przedkładane były ministrowi spraw wewnętrznych i administracji i zamieszczane on-line[22]. W późniejszym czasie dołączono do tego wymogu jednolity dla wszystkich trzynastopunktowy schemat sprawozdania. Ta forma ewaluacji wewnętrznej (odbywającej się w obrębie ministerstwa) umożliwiała porównywanie podejmowanych działań przez pełnomocników (działania na rzecz polityki dobrych przykładów) i sprzyjała weryfikowaniu ich aktywności.

W 2015 roku pojawiła się forma ewaluacji zewnętrznej, stało się nią wprowadzenie elementu opinii zewnętrznej w postaci ekspertyzy dotyczącej oceny sprawozdań pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych za 2014 r. zaprezentowanej przez eksperta na posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych[23]. Dyskusje o roli pełnomocników i znaczeniu podejmowanych przez nich prac prowadzono także na forach różnych ciał ustawodawczych i wykonawczych. Potwierdzają to posiedzenia Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych z 16 grudnia 2015 roku na których zapoznawano się m.in. z oceną sprawozdań z pracy pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych w 2014 roku, czy posiedzenia Sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych z 19 marca 2016 roku, którego tematem były działania podejmowane w 2015 roku przez pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych[24].

---

[21] Kodeks Dobrych Praktyk Pełnomocnika wojewody do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/mniejszosci/podmioty-odpowiedzialn/pelnomocnicy-wojewodow/10203,Kodeks-Dobrych-Praktyk-Pelnomocnika-wojewody-do-spraw-mniejszosci-narodowych-i-e.html

[22] Praktyka ta miała miejsce do 2015 roku.

[23] S. Łodziński, Ekspertyza dotycząca oceny sprawozdań pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych za 2014 rok, Warszawa 2015, s. 9, http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/komisja-wspolna/posiedzenia/2015/8558,Posiedzenia-2015.html

[24] We wcześniejszym okresie Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych także we wcześniejszym okresie wykazywała zainteresowanie działalnością pełnomocników wojewodów – zob. G. Janusz, Ochrona praw

Stałą częścią procesu standaryzacji form i metod pracy pełnomocników wojewodów były także kilkudniowe szkolenia organizowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji na których jak zaznaczano „przekazywana jest wiedza na temat aktualnych rozwiązań prawnych, odbywają się dyskusje na temat praktycznego rozwiązywania pojawiających się problemów oraz szkolenia w zakresie radzenia sobie w trudnych sytuacjach”[25].

Ważką cezurę w działaniach pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych stanowił rok 2015. Związane było to ze zmianami politycznymi w Polsce, w szczególności zaś z konsekwencją wyniku wyborów parlamentarnych i zmianą ugrupowań politycznych sprawujących władzę[26]. Uwidoczniło się zmniejszenie wagi problematyki mniejszości w pracach urzędów wojewódzkich (m.in. znaczne zredukowanie aktywności pełnomocników wojewodów, wycofanie informacji o ich działalności, braku aktualizacji zamieszczanych wiadomości w publikatorach on-line)[27]. Nastąpiła także częściowa wymiana kadr - w niektórych województwach powołano nowych pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych (przykładowo w styczniu 2016 w opolskim i dolnośląskim, w lutym 2016 w wielkopolskim).

Nowa sytuacja wywoływała reakcje, zwłaszcza widoczne w postulatach mniejszości. Uwidaczniało się to na spotkaniach dotyczących oceny polityki etnicznej - przykładowo wśród dziesięciu priorytetów polityki wobec mniejszości przyjętych na LIV posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych z 17 lutego 2016 r. znalazła się preferencja zakładająca „doprowadzenie do wzrostu aktywności pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych”[28].

Podsumowując warto zauważyć, iż możliwości działań pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych pełnią funkcję barometru polityki etnicznej,

---

mniejszości narodowych w Europie, Lublin 2011, s. 617; M. Giedrojć, Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu jako podmiot polityki etnicznej (1989-2011), Szczecin 2014, s. 123.

[25] Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych (nr 8) z posiedzenia 9 marca 2016 roku, s. 4, http://orka.sejm.gov.pl/zapisy8.nsf/0/312A2ED1DD565863C1257F770037C431/%24File/0036608.pdf

[26] Zwycięskie w wyborach Prawo i Sprawiedliwość dokonało silnego odniesienia w swojej kampanii do patriotyzmu, bezpieczeństwa narodowego, narodowej tożsamości, w opozycji do zagrożeń jakie według polityków tej partii mogli by stwarzać „inni” – przedstawiciele innych kultur i narodowości, a tym samym działając na rzecz pobudzenia mechanizmów wytwarzania obcości w imię skuteczności technologii władzy – por. M. Bobako, Islamofobia jako technologia władzy. Studium z antropologii politycznej, Kraków 2017..

[27] J. Mieczkowski, Internetowe wizerunki pełnomocników wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych, w: Polityczne i społeczne aspekty wielokulturowości. Migracje i mniejszości, (red.) A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak, Poznań 2016, s. 387-388.

[28] Priorytety polityki wobec mniejszości narodowych i etnicznych, http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/komisja-wspolna/aktualnosci/9806,Priorytety-polityki-wobec-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych.html

wskazując na jej przemiany, obrazując poziom i nasilenie poszczególnych prac a zarazem odzwierciedlając podstawowe kierunki i tendencje w jej realizacji.

Bibliografia

1. Bobako M., Islamofobia jako technologia władzy. Studium z antropologii politycznej, Kraków 2017.
2. Browarek T., Podmioty współczesnej polityki etnicznej państwa polskiego, w: Polityka etniczna. Teorie, koncepcje, wyzwania, (red.) H. Chałupczak, R. Zenderowski, E. Pogorzała, T. Browarek, Lublin 2015.
3. Browarek T., Pogorzała E., Polityka etniczna Polski, w: Polityka etniczna współczesnych państw Europy Środkowo-Wschodniej, (red.) H. Chałupczak, R. Zenderowski, W. Bałuk, Lublin 2015.
4. Chałupczak H., Paradygmat badawczy polityki etnicznej jako polityki publicznej państwa, w: Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce i Europie. Aspekty polityczne i społeczne, (red.) A. Sakson, Toruń 2014.
5. Chałupczak H., Problemy metodologiczne badania polityki etnicznej państw Europy Środkowo – Wschodniej, w: Europa Środkowo – Wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar społeczny, (red.) H. Chałupczak, M. Pietraś, E. Pogorzała, Zamość 2013.
6. Chodubski A., Aktor polityczny, w: Teoria polityki. Encyklopedia politologii t. 1 red. W. Sokół, M. Żmigrodzki, Kraków 1999.
7. Giedrojć M., Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu jako podmiot polityki etnicznej (1989-2011), Szczecin 2014.
8. Głowacka-Mazur D., Rzemieniewski D., Działania na rzecz mniejszości podejmowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Zespół do spraw Mniejszości Narodowych, w: Polityka państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych, (red.) L. M. Nijakowski, Warszawa 2005.
9. Janusz G., Regulacje prawne dotyczące ochrony mniejszości narodowych w Polsce, w: Status prawny mniejszości narodowych w Polsce w świetle Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych. Materiały z konferencji, Warszawa 23-24.10.2000, Warszawa 2001.
10. Janusz G., Ochrona praw mniejszości narodowych w Europie, Lublin 2011.

11. Kodeks Dobrych Praktyk Pełnomocnika wojewody do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/mniejszosci/podmioty-odpowiedzialn/pelnomocnicy-wojewodow/10203,Kodeks-Dobrych-Praktyk-Pelnomocnika-wojewody-do-spraw-mniejszosci-narodowych-i-e.html
12. Leszczyński P.A., Pełnomocnik Wojewody Lubelskiego do spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych w latach 2004-2005. Podstawowe kierunki działalności, w: Mniejszości w wyborach. Wybory mniejszości. Z badań nad partycypacją polityczną mniejszości narodowych i etnicznych, (red.) J. Mieczkowski, Szczecin 2017.
13. Łodziński S., Ekspertyza dotycząca oceny sprawozdań pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych za 2014 rok, Warszawa 2015, s. 9, http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/komisja-wspolna/posiedzenia/2015/8558,Posiedzenia-2015.html
14. Łodziński S., Przekroczyć własny cień. Prawne, instytucjonalne oraz społeczne aspekty polityki państwa polskiego wobec mniejszości narodowych w latach 1989-1997, w: Mniejszości narodowe w Polsce. Praktyka po 1989 roku, (red.) B. Berdychowska, Warszawa 1998.
15. Łodziński S., Równość i różnica. Mniejszości narodowe w porządku demokratycznym w Polsce po 1989 roku, Warszawa 2005
16. Mieczkowski J., Internetowe wizerunki pełnomocników wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych, w: Polityczne i społeczne aspekty wielokulturowości. Migracje i mniejszości, (red.) A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak, Poznań 2016.
17. MK (Karwat M.), Podmioty polityki, w: Leksykon pojęć politycznych, red. M. Karwat, J. Ziółkowski, Warszawa 2013.
18. Muster J., Co państwo ma do mniejszości narodowych? , „Dos Jidisze Wort. Słowo Żydowskie" z 5-19.04.2002.
19. Paszko A., Zadania i działalność pełnomocnika wojewody małopolskiego ds. mniejszości narodowych, w: Polityka państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych, (red.) L. M. Nijakowski, Warszawa 2005.
20. Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych (nr 8) z posiedzenia 9 marca 2016 roku, http://orka.sejm.gov.pl/zapisy8.nsf/0/312A2ED1DD565863C1257F770037C431/%24File/0036608.pdf
21. Priorytety polityki wobec mniejszości narodowych i etnicznych, http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/komisja-

wspolna/aktualnosci/9806,Priorytety-polityki-wobec-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych.html

22. Sora M., Ochrona mniejszości narodowych z perspektywy administracji rządowej, w: Status prawny mniejszości narodowych w Polsce w świetle Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych. Materiały z konferencji, Warszawa 23-24.10.2000, Warszawa 2001.
23. Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym , Dz.U. 2005 nr 17 poz. 141 (z późniejszymi zmianami)
24. Żyro T., Wstęp do politologii, Warszawa 2007.